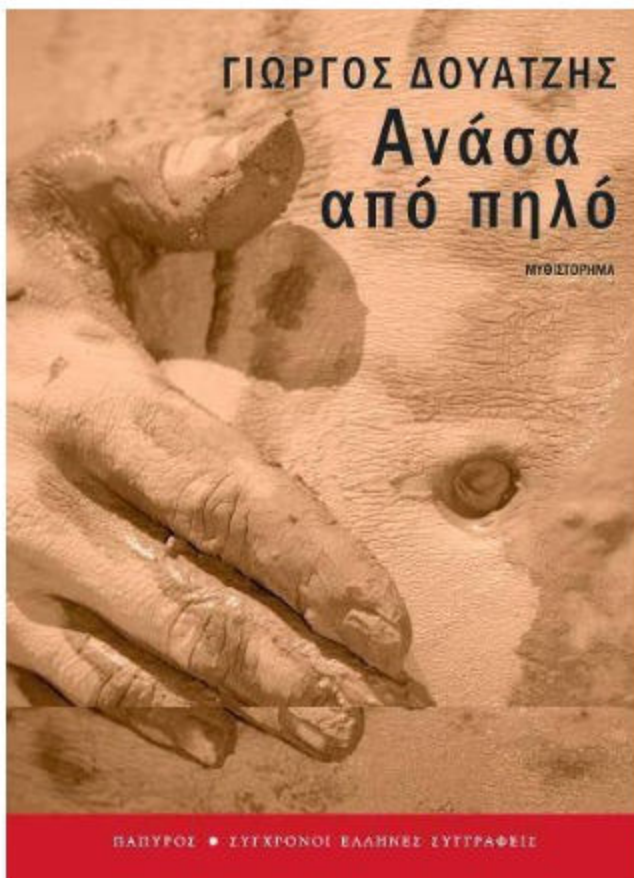

Λογοτεχνικοί ήρωες καμωμένοι από πηλό...

Γράφει ο Νίκος Μαθιουδάκης // *

«*Ανάσα από πηλό*» του Γιώργου Δουατζή, εκδ. «Πάπυρος», σελ. 328.

Κώστας Μοίρας, Ελένη Καρτάλου. Είναι οι δύο κεντρικοί ήρωες της ιστορίας που πλάθεται ως «ανάσα από πηλό». Δύο πρόσωπα ως ένα άτομο που φέρει αρνητικά και θετικά φορτία. Από τη μία πλευρά, ο Κώστας, ένας πρωτόγονος δημιουργός της τέχνης που βιώνει μια μελαγχολική απώλεια μέσα σε μια εγγενή εσωστρέφεια, προβάλλοντας το αίσθημα της αβεβαιότητας. Από την άλλη πλευρά, η Ελένη, μια πολιτισμένη κριτικός της τέχνης που συνυπάρχει σε μια τυπική απομόνωση, αναδεικνύοντας μια τεχνική εξωστρέφεια μέσα σε κλίμα επίπλαστης βεβαιότητας. Ένα και μοναδικό το σημαντικό στοιχείο που τους έφερε κοντά ήταν το κοινό τους ενδιαφέρον για την τέχνη.

Η ιστορία του Γιώργου Δουατζή είναι ένα κατακερματισμένο μυθιστόρημα –71 στον αριθμό σύντομα αφηγήματα ως κεφάλαια– με πρόσωπα που έχουν ονοματεπώνυμο: Κώστας Μοίρας, Ελένη Καρτάλου, Άνθρωποι κانونικοί, κοινωνικά οντα του σημερα που αναπνέουν το χθες και ξεφυσούν το αύριο.

Τα πρόσωπα δοκιμάζονται μέσα σε μια σύγχρονη κοινωνία, αναγκάζοντάς τα να υποβάλλονται συνεχώς σε πράξεις θελημένες ή αθέλητες. Οι ανθρώπινες σχέσεις

τοποθετούνται κάτω από το συγγραφικό μικροσκόπιο και εξετάζονται προσεχτικά, φανερώνοντας κυριότητα τις πληγές των προσώπων και κατ' επέκταση της κοινωνίας που δρουν.

Η κάθε ιστορία-κεφάλαιο είναι ένα σύγχρονο ψυχογράφημα του ατόμου ή των ατόμων· ο κάθε ήρωας είναι αυτός και ο άλλος του εαυτός μαζί· κάθε άνθρωπος επικοινωνεί πρωτίστως με τις σκέψεις του και ακολούθως με τους μυθιστορηματικούς του συνανθρώπους. Άλλωστε, κάπως έτσι δεν συμβαίνει και στην Πραγματικότητα; Άλλωστε, κάπως έτσι δεν γράφονται και οι Αληθινές Ιστορίες; Άλλωστε, κάπως έτσι δεν εννοούμε τη Ζωή;

Οι χαρακτήρες συχνά μονολογούν, ψιθυρίζουν ή αναρωτιούνται, αναδεικνύοντας ένα στοιχείο μονοατομικότητας που τους κατακλύζει, ενώ παραμένουν σημαντικοί στο περιθώριο και στη μοναξιά τους.

(Ενδιαφέρον συγγραφικό τρικ στην πλοκή του βιβλίου: ένα μπλοκάκι. Το μπλοκάκι του Κώστα που αποκαλύπτει τις μύχιες προσωπικές απόκρυφες σκέψεις του –έτσι ξεκινά άλλωστε και η ιστορία του μυθιστορήματος).

Η γλώσσα του Δουατζή χαρακτηρίζεται με τρεις λέξεις: λιτή, απέριτη, ανθρώπινη. Γλώσσα και ύφος υποκύπτουν στην πλοκή και την αφήγηση δίχως ιδιαίτερες εξάρσεις και υπερβολές. Κυριαρχούν όμως στιγμές αμηχανίας και σιωπής, δημιουργώντας μια ιστορία μυστήριο όπως συμβαίνει σε κινηματογραφικά επεισόδια σύγχρονων σκηνών.

ΜΙΑ ΕΜΒΟΛΙΜΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ:

Παραθέτω μια άποψη του συγγραφέα για το έργο και τους ήρωες του και ανταπαντώ με τη δική μου τοποθέτηση:

«*Η Ανάσα από πηλό* γράφτηκε χωρίς σχεδιασμό, με πήγαιναν οι ήρωες κι εγώ ακολουθούσα. Δεν είχα προβλέψει αρχή, μέση, τέλος, δεν είχα καταφέρει να διαβλέψω πού με πήγαιναν οι κατασκευασμένοι μου ήρωες... Αφότου έφτιαξα τα πρόσωπα του έργου, εκείνα με οδηγούσαν, εκείνα έκαναν τους διαλόγους. Τα έβλεπα να ζουν, να δρουν κι ένιωθα καταγραφείς όσων, ερήμην μου λες, διαδραματίζονταν. Ένιωθα να βλέπω μια κινηματογραφική ταινία και να την περιγράφω».

Συμφωνώ, αφού η δομή του βιβλίου δεν ομοιάζει με την κλασική φόρμα ενός μυθιστορήματος, αλλά είναι κομμένη και ραμμένη σαν να είναι σκηνές από μια ταινία: μικρά κεφάλαια σαν οπτικά γυρίσματα και απότομες εναλλαγές εικόνων σαν πραγματικά στιγμιότυπα αναπολήσεων. Η χρυσή τομή της «αρχής-μέσης-τέλους» παραβιάζεται είτε ακούσια είτε εκούσια προκειμένου να αποδοθεί ένα λογοτέχνημα πιο σύγχρονο προς τον αναγνώστη και πιο άμεσο προς ανάγνωση.

Ένα μεγάλο ερώτημα που πλανάται μέσα στο μυθιστορηματικό αφήγημα του Δουατζή αποτυπώνεται διά στόματος του Ιάσονα Καρτάλου:

«*Ποιος φταίει; Ο πατέρας; Η μάνα; Κάποιος πρέπει να φταίει, διάβολε*».

Εντός, εκτός και επί αυτής της ερωτηματολογικής απορίας περιπλέκεται η αφήγηση του μυθιστορήματος, που στην ουσία είναι η αφήγηση μικρών ιστοριών του κάθε προσώπου ξεχωριστά και σε αλληλεπίδραση μεταξύ τους.

Η κύρια απάντηση στην απορία του Ιάσονα –που τελικά η θέση του ενισχύεται στο τελευταίο κεφάλαιο– είναι πως το περιβάλλον, οικογενειακό, προσωπικό και διαπροσωπικό, διαμορφώνει κατά κύριο λόγο την εξέλιξη της προσωπικότητας και του χαρακτήρα ενός ανθρώπου. Κάθε άτομομπολιασμένο από τις επιρροές και τις επιδράσεις δύναται να αλλάξει και να βελτιώσει την πορεία του –εφόσον το επιθυμεί.

Καταληκτικά, σημειώνεται η διαπίστωση πως οι λογοτεχνικοί ήρωες του Δουατζή είναι –πράγματι– καμωμένοι από πηλό· με λίγα λόγια από χώμα και νερό, γη και ουρανό –όπως περιγράφει και ο ίδιος ο συγγραφέας. Πήλινοι ήρωες: εύθραυστοι όπως το υλικό που είναι κατασκευασμένοι και πολύτιμοι όπως το ομοίωμα που είναι πρόπλασμα.

Ο τίτλος του μυθιστορήματος επιβεβαιώνεται σε κάθε συγγραφική σκηνή, αφού οι συστατικές του λέξεις περιγράφουν τους δύο βασικούς ήρωες και τις σχέσεις του: ο Κώστας ως πηλός, αφού είναι ένας ναίφ γλύπτης και η Ελένη ως ανάσα, αφού είναι άρρωστη από άσθμα. Ό,τι είναι για τον Κώστα ο πηλός, είναι για την Ελένη η ανάσα: δηλαδή Ζωή, ο Έρωτας και ο Θάνατος –μαζί.

Το *Ανάσα από πηλό* είναι μια απλή ιστορία σύνθετων ανθρώπινων διαδικασιών. Επίκεντρο της ιστορίας ο άνθρωπος. Πυρήνας της αφήγησης οι ανθρώπινες σχέσεις:

«Τριών ειδών σχέσεις: Σχέση πρόσωπο με πρόσωπο, δηλαδή η πραγματική σχέση, η σπάνια, η ειλικρινής, Σχέση πρόσωπο με προσωπίο. Οδυνηρή σχέση, αφού ο ένας έχεις άριστες προθέσεις και συμπεριφορές και ο άλλος φοράει μια απροσπέλαστη μάσκα. Τρίτη, και άκρως νοσηρή, η σχέση προσωπίο με προσωπίο. Μια μη σχέση, μια συνύπαρξη δύο ξένων».

* Ο **Νίκος Μαθιουδάκης** είναι διδάκτορας Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας & Λογοτεχνικής Υφολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης και εργάζεται ως Επιστημονικός Σύμβουλος των Εκδόσεων Καζαντζάκη.